

generalom Arturom Görgeyem. Sada su imali Jelačić i Windischgrätz udariti na Ugarsku i prisiliti je na pokornost. Budući da se Ferdinand V. nije smatrao dorašlim novoj političkoj situaciji, odreče se 2. decembra u Olomucu ugarsko-hrvatske i carske krune, a jer je i brat njegov Franjo Karlo učinio isto, prijeđu obje krune u smislu nasljednoga zakona na njegova 18-godišnjega sina nadvojvodu Franju Josipa.

V.

Franjo Josip I.

(1848. do danas).

a) Revolucija i apsolutizam (1848—1860).

Madžarska revolucija 1848.—1849. Čim je mladi car Franjo Josip I. primio vladanje, izda proglas (2. dec.), kojim izjavi, da želi da vlada „na osnovi ravnopravnosti svih narodnosti monarhije, jednakosti svih državljana pred zakonom i sudjelovanjem narodnih zastupnika kod zakonodavstva“. Još istoga dana (2. dec. 1848.) imenova Franjo Josip bana Jelačića gubernatorom Rijeke, jer je njegovu „krepkom i zgodnom postupku uspjelo, da na Rijeci uzdrži carsku vlast i zakonito stanje“, a onda zasebnim dekretom još i civilnim i vojničkim gubernatorom Dalmacije. Tako je Jelačić ujedinio u svojoj ruci sve hrvatske zemlje s Međumurjem, koje su tada bile unutar granica monarhije; izuzetak čini samo Istra s Kvarnerskim otočjem. Konačno je mladi vladar još istoga dana (2. dec.) imenovao baruna Franju Kulmera hrvatskim ministrom „bez lisnice, ali sa mjestom i glasom u ministarskom vijeću“, da bude zakoniti posrednik između dvora i hrvatske vlade. Ovom ministarstvu s knezom Schwarzenbergom na čelu bješe određeno, da bude zajedničko cijeloj monarhiji. Dok su sva ova imenovanja izazvala veliku radost kod Hrvatâ, madžarski je novi sabor u Pešti (od 5. jula dalje) — na kojem dašto nije bilo Hrvatâ — saznajući za promjenu na prijestolju, izjavio (9. dec.), da „bez obavijesti, znanja i privole sabora nitko ne može jednostrano raspolagati posjedom ugarskoga kraljevskoga prijestolja“. Stoga je sabor pozvao zemlju, da ne sluša nikoga, koga ne priznaje „zakon, ustav i sabor“. Nato je dvor odgovorio tako, da je dao knezu Windischgrätzu i banu Jelačiću zapovijed, da oružjem slome otpor Madžarâ. U prvi je kraj carska vojska postigla u napornoj „zimskoj vojni“ znatne uspjehe približavajući se žurnim koracima Budimu. Napose treba istaknuti